

Annandag Pingst

Aftonandakt (Vesper) på distans 2021-05-24.

Kyrkoherde Sten Rydh, Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige

I Guds, Faderns + och Sonens och den Helige Andes, namn. Amen.

Bön: O du Helge Ande, kom till oss in, Med nåd och frid i dina trognas hjärtan bliv. Din levande kärlekslåga där upptänd och uppehåll, Du som av alla tungomål och land församlar folken I Herrens Jesu Kristi tro endräkteliga. Halleluja! Halleluja!

Predikotext. Evangeliet 1:a ärg. Joh. 3:16-21.

16 Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom inte ska gå förlorad utan ha evigt liv. 17 Gud har inte sänt sin Son till världen för att döma världen, utan för att världen ska bli frälst genom honom. 18 Den som tror på honom blir inte dömd. Men den som inte tror är redan dömd, eftersom han inte tror på Guds enfödde Sons namn.

19 Och detta är domen: ljuset kom in i världen, men människorna älskade mörkret mer än ljuset eftersom deras gärningar var onda. 20 Den som gör det onda hatar ljuset och kommer inte till ljuset, för att hans gärningar inte ska avslöjas. 21 Men den som lever i sanningen kommer till ljuset, för att det ska bli uppenbart att hans gärningar är gjorda i Gud.

Vår aftonandakt i kväll kommer att bestå av ett bibelstudium av Jesu samtal med Nikodemus, som innehåller evangelietextens kända ord som vi har lyssnat till. Dessa verser utgör troligen det mest kända bibelstället i hela världen. Men mera sällan går man in på sammanhanget och begrundar var orden verkligen betyder. Jesus sade: *Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom inte ska gå förlorad utan ha evigt liv.*

Orden är alltså hämtade från Jesu samtal med Nikodemus. Han kom till Jesus om natten och sade: *"Rabbi, vi vet att du är en lärare som kommer från Gud. Ingen kan göra de tecken som du gör om inte Gud är med honom."* Nikodemus var en rådsherre och farisé. Han vågade inte erkänna att han ville gå till Jesus med sina andliga frågor. Fariséerna var ju Jesu fiender och det krävdes stort mod av Nikodemus att våga visa att han var positivt inställd till Jesus. Han var troligen rädd och osäker och hade ännu ingen riktig tro på Jesus. Han riskerade att blir straffad och utesluten ur synagogan och rådet. Därför uppsökte han Jesus på natten när ingen visste om det.

Men Jesus började inte med att säga "Så älskade Gud världen..." Han började inte med att säga att alla människor är försonade och frälsta från synden. Han började inte med evangelium utan med lagen. Så gör alla rätta förkunnare. Så gjord Johannes döparen när han samtalade med kung Herodes. Han förkunnade då inte att kungen var frälst och salig, utan han började med lagens predikan om kungens otillåtna äktenskapsförbindelse.

Jesus kände Nikodemus oroliga hjärta. Han visste att Nikodemus såg Jesus som en stor lärare. Han sade ju själv: *Rabbi, vi vet att du är en lärare som kommer från Gud. Ingen kan göra de tecken som du gör om inte Gud är med honom."* Men att hålla Jesus för en stor lärare som gör under är inte det samma som att av hjärtat tro på honom. Jesus berömmar inte Nikodemus och tackar honom för de uppskattande och vänliga orden. Han går istället direkt till själva huvudpunkten som är Nikodemus förhållande till Gud. Jesus säger:

"Jag säger dig sanningen: Den som inte blir född på nytt kan inte se Guds rike."

Orden "Jag säger dig sanningen" heter på grekiska Amä'n, amä'n (amen, amen). Ordet kommer från hebreiskan och är ett högtidligt bedyrande av sanningen. Ordet hänger också

samman med det hebreiska ordet för tro, *ämunáh*. För att tro något måste man först hålla det för sant och vara övertygad om det. När Jesus använder det uttrycket har han alltid något särskilt viktigt att säga. Vi skall noga ge akt på sådana ord av Jesus.

Nu säger alltså Jesus: *Amen, amen: Den som inte blir född på nytt kan inte se Guds rike*. Så är det verkligen. Det är något absolut säkert. Givetvis är allt vad Jesus säger sant och visst. Men här framhåller han en sanning som är en verkligt grundläggande sanning. Det är lagens ord att en människa måste bli omvänd för att kunna komma in i Guds rike. Så lärde också GT:

David skriver i psaltaren: Jag ska lära överträdarna dina vägar så att syndare **omvänder** sig till dig (Ps. 51:15).

Salomo fick detta ord från Herren: Om jag tillsluter himlen så att regn inte faller, om jag bjuder gräshoppor att fördärva landet eller om jag sänder pest bland mitt folk, men mitt folk, som är uppkallat efter mitt namn, ödmjukar sig och ber och söker mitt ansikte och **omvänder** sig från sina onda vägar, då vill jag höra det från himlen och förlåta deras synd och skaffa läkedom åt deras land (2 Krön. 7:13f).

Elia bad: Svara mig, Herre, svara mig, så att detta folk förstår att det är du Herre som är Gud, och **omvänd** du deras hjärtan.

Jesaja skriver: Så ska Herren slå Egypten, slå men också hela. När de **omvänder sig** till Herren ska han bönhöra dem och hela dem (Jes. 19:22).

Jeremia bad: **Omvänd** mig, så blir jag omvänd! För du är Herren min Gud (Jer. 31:18).

Jesus förklarar nu tydligt vad omvändelse är. Det innebär att en syndare blir född på nytt. Det är inte en fråga om självförbättring eller egen avgörelse. Vi kan inte själva lösgöra oss från synden. Arvsynden är så djup att den gör oss till slavar under djävulen. Vi är andligen helt skilda från Gud. Vi är under hans vrede och förbannelse. Att en människa själv skulle kunna omvända sig till Gud är lika omöjligt som att en lam man av egen kraft reser sig upp och går. Ja, det är lika omöjligt som om att död skulle kunna besluta sig för att bli levande och så stiga upp ur sin grav.

Därför blir också Nikodemus oerhört förvånad. Jesus säger ju att människan måste bli **född på nytt!** Nikodemus hade inom fariseismen lärt sig att människan i sitt inre har två olika böjelser, som på hebreiska heter *jetser tåv* och *jetser ra'*. Det betyder *den goda böjelsen* och *den onda böjelsen*. Om människan följer den onda böjelsen går det illa och hon blir evigt fördömd. Men om hon följer den goda böjelsen blir hon omvänd och frälst och får komma till himlen. Fariséerna utgick ifrån att det med Guds hjälp var möjligt att följa *jetser tåv*, den goda böjelsen. Men vi ser här hur Jesus helt förkastar en sådan uppfattning. Omvändelsen står inte i vår egen makt. Människan måste bli **född på nytt!**

Nikodemus börjar då ifrågasätta detta. *"Hur kan en människa bli född när hon är gammal? Hon kan väl inte komma in i moderlivet och födas en gång till?"* (Joh. 3:4) Lägg märke till denna fråga! Tanken på att bli född på nytt, att bli född en gång till, är så orimlig för Nikodemus att han nästan barnsligt frågar: Hur skulle något sådant kunna ske? Det strider ju mot naturen! Vi skall inte förundra oss över Nikodemus fråga, som kan tyckas vara lite tokig. Det är precis så vi alla människor reagerar när vi på allvar ställs inför Guds lära ord om omvändelsen. Av naturen förstår vi omvändelsen som något vi själva kan göra, åtminstone med Guds hjälp. Vi förstår inte att vi måste bli totalt omskapade och födda på nytt. Därför har teologer i alla tider farit vilse på denna punkt. **Pelagius** i fornkyrkan var en av dem som mycket kraftfullt kämpade för läran att vi själva måste kunna omvända oss. När så **Augustinus** gick emot hans villfarelse kom man istället att anklaga Augustinus för att hans lära ledde till att Gud i

så fall är godtycklig. Den romersk-katolska kyrkan följde därför bara Augustinus till viss del, men behöll Pelagius grundtanke om att människan själv kan omvända sig, fastän med Guds hjälp. Samma sak hände under reformationen. När **Luther** med kraft betonade att människans vilja är helt trålbunden svarade den lärde humanisten **Erasmus** att Luthers lära är orimlig. Eftersom Gud befäller att vi skall omvända oss, måste vi också kunna göra det, menade Erasmus. Ja, till och med Luthers nära medarbetare **Melanchton** kom efter Luthers död att framträda med nya tankar om att människan ändå själv måste vara den som ytterst är ansvarig för och därför har möjlighet att av egen kraft svara ja eller nej på Guds kallelse. Samma villolära framförs i vår tid om och om igen inom alla de stora kyrkorna. Särskilt de reformerta betonar att frälsningen beror på människans egen avgörelse. Så finns det en klar linje mellan fariséerna – Pelagius – romersk katolicism – Erasmus – den sene Melanchton och de reformerta. Detta är vår gamla människas syn som beror på vår blindhet efter syndafallet.

Vi kan inte med vårt förnuft fatta att omvändelsen och pånyttfödelsen helt och hållet är Guds verk. Vi svarar då med en anklagelse mot Gud: Om Gud ensam verkar omvändelsen, varför omvänder han då inte alla människor? Varför föder han inte alla på nytt? Varför gör han inte alla människor saliga?

Paulus svarar: Vem är du människa, som vill träta med Gud? (Rom. 9:20). Paulus lär oss att lägga fingret på munnen och ödmjuka oss inför Herren när det gäller frågan om Guds utkorelse. Vi skall inte fråga varför det har behagat Herren att göra på det ena eller andra sättet. Vi skall istället noga lägga märke till vad han säger till oss och tro på det och lita på det. Och nu säger Jesus: *Den som inte blir född på nytt kan inte se Guds rike.*

Alltså är det så. Vi måste födas en gång till av Gud själv, av Guds Ande.

Jesus fortsatte så att undervisa Nikodemus:

"Jag säger dig sanningen: Den som inte blir född av vatten och Ande kan inte komma in i Guds rike. Det som är fött av köttet är kött, och det som är fött av Anden är ande." (v. 5-6).

Det är Guds Ande, Gud själv som omvänder människan. Anden föder oss på nytt. Vi är kött, vilket innebär att vi har arvsynnen inom oss så att vi är helt skilda från Gud. Kött i biblisk mening är inte enbart kroppen utan hela den fallna människan med kropp och själ. Inne i själva hjärtat, i vårt allra innersta är vi fördärvade och avfallna från Gud. Detta måste lagen visa oss. Så visade Jesus för Nikodemus att han är förlorad om han inte blir född på nytt. Jesus fortsatt:

Var inte förvånad över att jag sade att ni måste födas på nytt. Vinden blåser vart den vill, och du hör dess sus, men du vet inte varifrån den kommer eller vart den är på väg. Så är det med var och en som är född av Anden. (v. 7-8).

Den helige Ande verkar på ett sätt som för oss är obegripligt. Vi kan inte fatta det och vi skall inte heller spekulera i hur Anden verkar med den enskilda människan. Det är nog att vi vet att Jesus har lovat att den helige Ande kommer till oss genom ordet, tron och dopet. Sedan verkar Anden olika med varje enskild människa. Somliga blir förda genom ett stormande liv med en dramatisk omvändelseupplevelse, medan andra lever ett stillsamt liv i dopets nåd i sin kallelse. En del människor får verka offentligt och blir kanske utsatta för svåra förföljelser medan andra lever det dagliga livet i stillhet. Andra får inre prövningar och lidanden. Gåvorna är mångahanda och olika. Men Anden är en och densamme. Anden föder oss på nytt säger Jesus, och det är som vinden som blåser vart den vill. Så får en kristen genom den helige Ande verka på det sätt Anden gör möjligt. Vinden blåser dit **den** vill, inte dit **vi** vill. Så är det också med Anden. Det är Gud som leder oss, och vi skall inte försöka

gripa in och föreskriva Gud hur han skall handla med oss. Istället skall vi hålla oss till Guds ord och lita på att Anden leder oss rätt och ger oss sin välsignelse.

Men tillbaka till Nikodemus. Han fortsätter med sitt ifrågasättande och frågar:

"Hur kan det gå till?" Jesus svarade: "Du är Israels lärare. Förstår du inte det här? Jag säger dig sanningen: Vi talar om det vi vet och vittnar om det vi har sett, men ni tar inte emot vårt vittnesbörd. Om ni inte tror när jag talar till er om det jordiska, hur ska ni då kunna tro när jag talar till er om det himmelska?" (v. 9-12).

Jesus bestraffar fortfarande Nikodemus med lagens ord. Nikodemus, som skall vara en lärare för folket, förstår inte själv Guds verk. Jesus klandrar här fariséerna i allmänhet när han säger: *"men ni tar inte emot vårt vittnesbörd."* Att mena sig vara en andlig lärare utan att tro på vad Jesus säger är något fruktansvärt. Då missar man målet totalt. Då blir man en falsk lärare. Nu säger Jesus detta i allmänhet om fariséerna. Men han gör det med omsorg om Nikodemus och hans själ. Han vill att Nikodemus skall förstå att hans egna fariséiska vänner är ute på en felaktig och farlig väg. När de inte ens tror på Jesus när han talar om jordiska saker hur skall de då kunna tro på det himmelska budskapet? Fariséerna klandrade ju Jesus för jordiska saker som att lärjungarna åt med otvättade händer, ryckte av ax på fälten m.m. Ja, de fann alla möjliga fel på Jesu undervisning när det gällde jordiska saker. Hur skulle de då kunna förstå läran om pånyttfödelsen genom Anden? Hur skulle de kunna förstå att Jesus var Messias?

Nu var det dags för Jesus att upphöra med lagens anklagelser. Nikodemus har blivit stum och vi kan förstå att han inte längre har något mer att säga mot Jesus. Det var givetvis så att Jesus inom sig själv visste att Nikodemus nu behövde höra evangelium. Vi ser av Jesus exempel att han alltid först förkunnar lagen för de obotfärdiga. Men när någon blivit förkrossad och behöver hjälp och förlåtelse, då förkunnar Jesus evangelium. Så gör han även nu. Han säger:

Ingen har stigit upp till himlen utom den som kom ner från himlen, Människosonen som är i himlen (v. 13).

Nikodemus får nu höra förkunnelsen om att Jesus har kommit ner från himlen. Han är gudomlig. Han är den människoson som Daniel förutsade. Fariséerna kände mycket väl till Daniels profetia: *"Sedan fick jag i min syn om natten se hur en som liknade en människoson kom med himlens skyar"* (Dan. 7:13). Om denna människoson säger Daniel att alla folk och stammar och språk skall tjäna honom i ett evigt rike, som inte kan förstöras (v. 14). Nu förkunnar Jesus att han själv är denna Människoson, som fariséerna så väl kände till. Det kunde inte syfta på någon annan än Messias, Kristus. Och Jesus säger direkt att han också skall stiga upp till himlen. Det syftar på hans uppståndelse och upphöjelse till Faderns högra sida. Och han säger klart att han hela tiden **är** i himlen: *Människosonen som är i himlen* (presens!). Detta yttrande har blivit för starkt för många bibelöversättare som istället har översatt *"som var i himlen"*. Men Jesus betygar att han hela tiden **ÄR** i himlen eftersom han både är sann människa och sann Gud. Nikodemus måste med förundran ha hört dessa ord. Som skrifflärd måste han också ha förstått att Jesus vittnar om sig själv som Messias, Guds enfödde Son, som alltid är i himlen. Så fortsätter Jesus:

Så som Mose upphöjde ormen i öknen måste Människosonen bli upphöjd, för att var och en som tror på honom ska ha evigt liv (v. 14f).

När folket på grund av synden blev bitna av giftiga ormar bad Mose till Gud om förbarmande. Gud befallde honom då att göra en kopparorm och hänga upp den på en påle. De som då såg på ormen blev botade och räddade undan döden. Detta är en förebild för Jesu lidande och död. Liksom ormen hängdes upp på trä skall Människosonen korsfästas

på trä. Att hängas upp på trä var en förbannelse. Det står: *Förbannad är var och en som är upphängd på trä* (Gal. 3:13). Därför blev Jesus en förbannelse för vår skull, som Jesaja predikar:

Men det var våra sjukdomar han bar, våra smärtor tog han på sig, medan vi såg honom som hemsökt, slagen av Gud och pinad. Han blev genomborrad för våra brott, slagen för våra synder. Straffet blev lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade (Jes. 53:4f).

Detta är det evangelium Jesus nu förkunnar för Nikodemus när han säger:

Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom inte ska gå förlorad utan ha evigt liv. Gud har inte sänt sin Son till världen för att döma världen, utan för att världen ska bli frälst genom honom (v. 16-17).

Nu får Nikodemus hör att människosonen som är upphängd är Guds enfödde Son och att hans verk gäller för hela världen. Det gäller alltså också för Nikodemus personligen. Jesus har kommit därför att Gud så innerligt älskar varje skapad människa. Synden blev lagd på Jesus för att världen skulle blir frälst genom honom. Så är budskapet att denna försoning har skett för hela världen, för varje enskild människa, för Nikodemus, för dig och mig. Detta budskap ger trons gåva. Pånyttfödelsen sker också genom vatten, säger Jesus. Det syftar på dopet, som skall ske i Faderns, Sonens och den helige Andes namn enligt Jesu egen befallning (Matt. 28:18-20).

Så får Nikodemus höra att det som är omöjligt för människor gör Gud själv med oss när han föder oss på nytt genom dopet och Anden. Detta sker inte på grund av vår avgörelse, utan det är helt och hållet Guds gåva. Men det ges oss när vi lyssnar på evangelium och tror på det. Därför förkunnar Jesus budskapet om hela världens försoning för Nikodemus så att han skall komma till tro. Jesus fortsätter så med orden:

Gud har inte sänt sin Son till världen för att döma världen, utan för att världen ska bli frälst genom honom (v. 17).

Lagen förkunnar domen över synden. Men när Jesus förkunnar evangelium för de bekymrade och förkrossade finns där ingen dom längre. Jesus har inte kommit för att döma världen utan för att världen skall bli frälst genom honom. När du hör evangelium hör du Guds egen röst till dig som säger att du inte är dömd utan frikänd och rättfärdiggjord på grund av Guds kärlek när han sände sin ende Son att dö för dina synder. Samma sak säger han till dig i ditt dop. Ingen dom vilar längre över den som tror på Kristus. *"Den som tror på honom blir inte dömd"* (v. 18a).

Men till den som förkastar ordet säger Jesus:

Men den som inte tror är redan dömd, eftersom han inte tror på Guds enfödde Sons namn (v.18b).

Därför skall vi ivrigt lyssna på Guds ord, på både lag och evangelium. Men vi skall komma ihåg att lagen aldrig kan föra oss till Gud eller skänka tron. Det gör endast evangelium. Så sammanfattar vi till sist evangelium än en gång med Jesu egna ord:

Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom inte ska gå förlorad utan ha evigt liv

Amen.

Bön. Lovad vare Gud och välsignad i evighet, som med sitt ord har tröstat, lärt, förmanat och varnat oss. Hans Helige Ande stadfäste ordet i våra hjärtan, att vi inte må vara glömska hörare, utan ordets görare, och så dagligen tillväxa i tro, hopp, kärlek och tålamod intill änden, och bli evigt saliga. Genom Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. *Amen.*